

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
КАФЕДРА ПРАВА І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи філософських знань

(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь	<u>бакалавр</u>
галузь знань	<u>07 Управління та адміністрування</u>
спеціальність	<u>073 Менеджмент</u>
освітня програма	<u>Менеджмент: бізнес-адміністрування</u>
тип дисципліни	<u>обов'язкова</u>

ПОГОДЖЕНО:

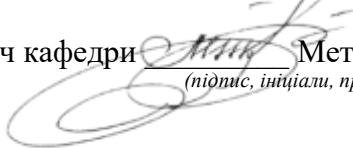
Гарант освітньо-професійної програми

 Метіль Т.К.
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою права і соціальної роботи

протокол № 1 від 01. 09.2022 р.

Завідувач кафедри Метіль А.С.
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Рада з якості вищої освіти факультету
управління, адміністрування та інформаційної
діяльності

 Драгієва Л.В.
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробник програми: доц. кафедри права і соціальної роботи

Запорожченко О.В.

Рецензент програми: проф. кафедри права і соціальної роботи

Кічук Я.В.

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	<i>Лекції:</i>	
	26	6
Модулів: 2	<i>Практичні заняття:</i>	
Загальна кількість годин: 120		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 1	<i>Лабораторні заняття:</i>	
Семестр: 2	<i>Семінарські заняття:</i>	
	22	6
Тижневе навантаження (год.):	<i>Консультації:</i>	
- аудиторне: 2		
- самостійна робота: 4	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
Форма підсумкового контролю: залік		
Мова навчання: українська	<i>Самостійна робота:</i>	
	72	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Основи філософських знань» є: філософія як феномен культури, система філософського знання, включаючи сучасні філософські концепції та основні філософські проблеми.

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи філософських знань» є: формування у студентів цілісного уявлення про зародження та розвиток філософського знання, а також про сучасні філософські проблеми світу, людини та суспільства; ознайомлення з основами логіки та критичного мислення.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення курсу філософії передбачає взаємозв'язок з такими дисциплінами як «Права людини та громадянське суспільство в Україні», «Україна в європейській історії та культурі» тощо.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Менеджмент: бізнес-адміністрування».

Інформація про компетентності та відповідні їм програмні результати навчання за дисципліною

Шифр	Назва
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 3.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.
ЗК 5.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 15.	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	
СК 15.	Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.
Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН 11.	Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних

	сферах діяльності організації.
ПРН 15.	Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
ЗК 3	ПРН 11	ПРН 11		
ЗК 5		ПРН 11		
ЗК 15		ПРН 15	ПРН 11	
СК 15		ПРН 11	ПРН 15	ПРН 15

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)					
		Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота
1.	Вступ в філософію.	4	2	2	-	-	6	2	2				9
2.	Східна та антична філософія.	6	4	2	-	-	6						9
3.	Філософія середніх віків та епохи Відродження.	4	2	2	-	-	6						9
4.	Філософія Нового часу. Німецька класична філософія.	4	2	2	-	-	6						9
5.	Філософія у XIX – XX століттях. Напрямки сучасної філософії.	4	2	2	-	-	6	4	2	2			9
6.	Розвиток філософської думки в Україні.	4	2	2	-	-	6						9
7.	Онтологія як філософське вчення про буття. Концепції буття. Діалектика.	4	2	2	-	-	6						9
8.	Свідомість як філософська проблема. Буття та свідомість.	4	2	2	-	-	6						9
9.	Філософія та логіка пізнання. Закони та методи логічного мислення. Основи критичного мислення.	4	2	2	-	-	6	2		2			9
10.	Суспільство як предмет філософського аналізу.	4	2	2	-	-	6	4	2	2			9
11.	Філософська антропологія	2	2	-	-	-	6						9

12.	Філософія культури. Релігія як феномен духовної культури.	4	2	2	-	-	6					9
Разом:		48	26	22			72	12	6	6		108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Вступ в дисципліну «Основи філософських знань»

Джерела філософії. Філософія як форма суспільної свідомості. Структура, предмет і функції філософії. Пізнавальна функція філософії. Практичне і пізнавальне ставлення людини до світу і до самої себе як предмет філософського знання. Пізнавальна діяльність філософії та її мета. Світоглядна функція філософії. Філософія як теоретичне осмислення буття. Структура світогляду. Світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Методологічна функція філософії. Методологія та її різновиди. Філософія як теорія і методологія.

Тема 2. Східна та антична філософія.

Стародавня філософія як зародок і колыска всіх наступних типів філософії. Буддизм. Даосизм. Філософські напрямки, школи і погляди видатних античних мислителів: Геракліта, Піфагора, Демокріта, Сократа, Платона, Арістотеля та інших. Основні філософські поняття античної філософії.

Тема 3. Філософія середніх віків та епохи Відродження.

Нові умови розвитку філософії. Від політеїзму до монотеїзму. Релігійний характер філософських пошуків. Патристика і схоластика. Онтологія, гносеологія, антропологія, етика та філософія історії в філософії середньовіччя. Проблема співвідношення віри і знання, цінностей земного життя і християнських ідеалів.

Філософія епохи Відродження. Основний зміст епохи та його відбиття у філософському антропоцентризмі. Геліоцентризм, пантеїзм, органіцизм. Проблема людської особистості у гуманістичній філософській традиції епохи Відродження.

Тема 4. Філософія Нового часу. Німецька класична філософія.

Якісно нова спрямованість філософії. Критика середньовічної схоластики і містики, пошуки продуктивного методу пізнання. Сенсуалізм і раціоналізм. Представники європейської філософії Нового часу. Соціальні та антропологічні ідеї Нового часу та філософія Просвітництва.

Загальна характеристика німецької класичної філософії, її представники. Гносеологія та етика в філософії Канта. Активна самодіяльність духу – головна тема німецького ідеалізму. Ідеалістична діалектика розвитку світу і людини як основне досягнення гегелівської філософії. Гуманістичний зміст філософії Фейєрбаха.

Тема 5. Філософія у XIX – XX століттях. Напрямки сучасної філософії.

Марксистська філософія. Проблеми свободи і цілісного розвитку людини. Сутність матеріалістичного розуміння історії. Філософська розробка соціальної проблематики. Антропологічні напрямки в західній філософії. Проблема несвідомого та ірраціонального. Філософія людського існування (екзистенціалізм). Еволюція релігійної філософії. Сцієнтистські напрямки. Позитивізм та його різновиди. Структуралізм та модернізм в сучасній філософії.

Тема 6. Розвиток філософської думки в Україні.

Філософська думка Київської Русі. Кієво-Могилянська академія як осередок розвитку філософії в Україні. Проблема людини у філософських роздумах Г.Сковороди.

Проблема звільнення людини і нації у творах мислителів Кирило-Мефодіївського братства. Розробка антропологічного принципу та ідея суспільного прогресу у творчості

Франка, Драгоманова, Грушевського та ін. Подальший розвиток філософської думки в Україні.

Тема 7. Онтологія як філософське вчення про буття. Концепції буття. Діалектика.

Буття як універсальна філософська категорія. Проблема буття в філософії. Реальність буття і небуття. Рівні буття. Види буття.

Діалектика як вчення про взаємозв'язок та розвиток. Діалектична логіка. Принципи діалектики. Закони діалектики та їх практичне використання.

Тема 8. Свідомість як філософська проблема. Буття та свідомість.

Свідомість людини як духовний спосіб орієнтації її у реальності буття. Усвідомлення проблеми походження, розвитку і сутності свідомості. Атрибутивні властивості, функції та структура свідомості. Взаємозв'язок мови і свідомості. Сутнісні риси свідомості людини.

Тема 9. Філософія та логіка пізнання Закони та методи логічного мислення. Основи критичного мислення.

Загальний зміст і форми пізнавальної діяльності. Проблема визначення меж людського пізнання і самопізнання.

Об'єктивна реальність і предмет пізнання. Чуттєве споглядання, понятійне мислення, практика: характер їх співвідношення. Сенсуалізм, раціоналізм, практицизм як альтернативи науково-філософському розумінню сутності пізнавального процесу. Істина як процес. Характеристики істини. Критерії істини. Закони логіки. Загальнологічні методи пізнання.

Тема 10. Суспільство як предмет філософського аналізу.

Природні передумови, матеріальні та духовні засади людського життя. Суспільне виробництво, його архітектоніка. Економічна, соціальна, політична і духовна сфери життя людей. Соціальна структура суспільства. Історичні форми спільності людей. Суспільна свідомість. Еволюційне, інволюційне і революційне у розвитку суспільства і людини. Критерії прогресивного розвитку суспільства. Суспільство як система, що саморозвивається.

Тема 11. Філософська антропологія

Філософська антропологія як розділ філософії. Історія вчень про людину. Проблема людини в сучасній філософії. Проблема сенсу, цінності і самоцінності людського життя у духовному досвіді людства. Витоки та історичні долі ідей філософського гуманізму. Ідея цілісної людини як вираз сенсу людського життя.

Тема 12. Філософія культури. Релігія як феномен духовної культури.

Основні трактовки поняття «культура». Взаємозв'язок матеріальної та духовної культури. Типології культур. Співвідношення понять «культура» та «цивілізація» в філософії. Основні тенденції сучасної європейської культури. Місце цінностей в структурі соціуму. Ієрархія цінностей людського буття. Основні аспекти кризи системи цінностей в умовах сучасності. Свобода і гуманізм. Свобода і культура. Духовність. Релігія. Типологія релігій.

5.2. Тематика семінарських занять

Тема 1. Вступ в філософію.

Тема 2. Східна та антична філософія.

Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження.

Тема 4. Філософія Нового часу. Німецька класична філософія.

Тема 5. Філософія у XIX – XX століттях. Напрямки сучасної філософії.

Тема 6. Розвиток філософської думки в Україні.

Тема 7. Онтологія як філософське вчення про буття. Концепції буття. Діалектика.

Тема 8. Свідомість як філософська проблема.

Тема 9. Філософія та логіка пізнання. Закони та методи логічного мислення. Критичне мислення

Тема 10. Суспільство як предмет філософського аналізу.

Тема 11. Філософська антропологія.

5.3. Організація самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	10/2	Конспект лекцій
2.	Підготовка до семінарських занять	22/6	Конспект відповідей на сем
3.	Підготовка до проміжного контролю	4/4	Виконані завдання м.к.р.
4.	Підготовка реферату	20/20	Реферат та його захист
5.	Виконання завдань для самостійної роботи	16/76	Конспект завдань для с.р.
	Разом	72/108	

Тематика індивідуальних завдань

1. Світогляд, його сутність, зміст та функції.
2. Філософія: сутність та функції. Специфіка філософського знання.
3. Філософія та наука: історія і сучасність.
4. Місце філософії в культурі та життєдіяльності людини.
5. Зв'язок філософії з різними сферами суспільного буття людини.
6. Загальна та порівняльна характеристика історичних типів світогляду.
7. Індійська традиція про будову та ступені еволюції Всесвіту.
8. Буддійська проповідь про “чотири благородні істини”.
9. Конфуціанство в історії та культурі Китаю.
10. Протофілософія в Стародавній Греції (Гомер, Гесіод, сім мудреців).
11. Пошук першоначала в давньогрецькій натурфілософії.
12. Основні положення в філософії Піфагора.
13. Порівняльний аналіз атомізму Демокрита та Епікура.
14. Вчення про державу Платона.
15. Головні ідеї метафізики Аристотеля.
16. Поняття моральних цінностей та смислу життя в елліністичній філософії: стоїцизм, епікуреїзм, неоплатонізм.
17. Етичні погляди Сократа та Епікура: порівняльний аналіз.
18. Біблія – джерело християнського світогляду та європейської філософії середньовіччя.
19. Релігійний фундаменталізм філософської думки Середніх віків.
20. Вчення про людину в середньовічній філософії.
21. Філософські погляди Фоми Аквінського.
22. Проблема віри та розуму в середньовічній філософії.
23. Специфіка естетичного відношення до світу в Середньовіччі та Відродженні.
24. Гуманісти Відродження про творчу сутність людини.
25. Драма Галілея та підвалини сучасної науки.
26. Значення “Нового органону” Ф. Бекона в боротьбі зі схоластикою.
27. Філософський зміст творчості Ньютона.
28. Р. Декарт про правила методу.
29. “Етика” Б. Спінози: загальна характеристика.
30. Скептицизм Д. Юма.
31. Т. Гоббс та Ж.-Ж. Руссо: відмінність підходів до ідеї суспільної угоди.
32. Революційність підходу І. Канта.
33. Переваги та недоліки естетики Канта.
34. Ф.Шеллінг про філософію природи та філософію мистецтва.
35. Г. Гегель – основоположник діалектичного методу.
36. “Нова філософія” Л. Фойєрбаха як “етика любові”.

37. Марксова концепція відчуження людини.
38. Криза класичної раціональності та становлення ірраціоналізму.
39. Нігілізм Ф. Ніцше.
40. Гуманістичні тенденції в європейській філософії ХХ століття.
41. Філософія ХХ століття: напрямки, ідеї, представники (на вибір).
42. Проблема людини в екзистенціалізмі.
43. Проблема знаку, значення та мови в структуралізмі.
44. Герменевтика: життя як цілісний текст.
45. Суспільство як предмет філософського аналізу.
46. Історія як предмет філософського аналізу. Лінійні та нелінійні концепції історичного розвитку.
47. Культура як предмет філософського осмислення.
48. Філософське осмислення проблем життя, смерті, любові і т.п. (на вибір).
49. Мораль як предмет філософського аналізу. Основні проблеми та поняття етики.
50. Мистецтво як предмет філософського аналізу. Основні проблеми естетики та філософії мистецтва.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1. *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, індивідуальні завдання.
- 6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.
- 6.3. *Форми підсумкового контролю:* залік.
- 6.4. *Засоби діагностики результатів навчання:* подаються в силабусі навчальної дисципліни.
- 6.5. *Критерії оцінювання результатів навчання:* подаються в силабусі навчальної дисципліни.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (проектор), комп'ютер (ноутбук) для використання нормативної електронної бази.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні джерела:

1. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Х. : Право, 2013. – 432 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2019/Filosofia_2013_uchebnik.pdf
2. Запороженко О.В. Навчальний посібник з філософії з завданнями та тестами. Ізмаїл:РВ ІДГУ, 2019. 256 с.
3. Козьмук Я., Задубрівська О. Філософія: навч. посіб. / Я. Козьмук, О. Задубрівська. Чернівці : Рута, 2012. 139 с.
4. Кулик О.В. Філософія : Навчальний посібник для вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації/ О.В. Кулик. - Дніпропетровськ: Монолит, 2013. 692 с.
5. Лаппо В. Філософія : навчально-методичний посібник / Віолетта Валеріївна Лаппо. Івано-Франківськ, 2013. 242 с.
6. Онофрійчук О. Філософія : навчально-методичний посібник / О.А. Онофрійчук. Херсон, 2014. 222 с.
7. Основи філософських знань. Підручник/ За ред. В.А.Буслинського. Львів: Новий світ, 2013. 352 с.
8. Основи філософських знань. Підручник онлайн. URL: <https://subject.com.ua/philosophy/osnovi/index.html>
9. Основи філософських знань. Підручник. Для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – молодший спеціаліст. / В.А. Буслинський, П.І. Скрипка. За ред. В.А. Буслинського. Львів: “Новий Світ 2000”, 2020. 352 с URL: <http://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Osnovy-filosofs-kykh-znan-.pdf>

10. Петрушенко В. Філософія: вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії : навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 594 с.
11. Петінова О. Б. Філософія: навчальний посібник / О. Б. Петінова. Одеса, 2019. 304 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3fmb_finan/Filosofiya-navch.-posibnyk.-Petinova-O.B.pdf
12. Повар А. Філософія : навчально-методичний посібник / А.М. Повар, Т.В. Сулятицька. – Кам'янець-Подільський, 2015. 163 с.
13. Скринник М. Філософія: навчальний посібник / Михайло Скринник, Лілія Фльорко, Микола Фльорко. Львів: Ліґа-Прес, 2015. 477 с.
14. Стрельник О.Н. Основи філософії. Підручник. 2014. URL: https://stud.com.ua/57168/filosofiya/osnovi_filosofiyi
15. Тімченко О. Філософія : навчальний посібник для студентів усіх напрямів підготовки / О.П. Тімченко та ін. ; за заг. ред. О.П. Тімченка. Львів: Растр-7, 2015. 359 с.
16. Філософія: навч. посіб. для аспірантів і здобувачів / за наук. ред. А. В. Арістової і С. В. Синякова. К.: НТУ, 2013. 245 с.
17. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4251/1/%D0%91%D0%BB%D1%96%D1%85%D0%B0%20%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%B%D0%B8%D0%BA.pdf>
18. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт.кол.; за ред. О. В. Рябіної, Л. І. Юрченко. Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 202 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12924/3/%D0%A4%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F%20%281%29.pdf>
19. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана Філософія: Підручник. Львів: Місіонер, 2020. 784 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35525/2/O_Shepetiak_Philosophy_IFF.pdf

Допоміжні джерела:

1. Баумейстер А. Буття і благо : монографія. Вінниця : Т.П. Барановська, 2014. 417 с.
2. Баумейстер А. Біля джерел мислення і буття : вибрані філософські етюди. Київ : Дух і літера, 2012. 473 с.
3. Бодріяр, Жан. К 82 Симулякри і симуляція / Пер. з фр. В. Ховхун. К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. 230 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Jean_Baudrillard/Symuliakry_i_symuliatsiia.pdf
4. Варнавська І. Сучасні погляди на проблеми моральності як важливого аспекту формування особистості молоді України. Актуальні проблеми філософії та соціології. № 28. 2021. С. 40-46. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/28_2021/9.pdf
5. Гільдебранд Д. Що таке філософія? Львів : Колесо, 2008. 244 с.
6. Грані людського буття : позитивні та негативні виміри антропокультурного: монографія / Є.І. Андрос та ін. Київ: Наукова думка, 2010. 349 с.
7. Гуссерль Е. Криза європейських наук і трансцендентальна феноменологія. Вступ до феноменологічної філософії. Філософська думка. 2002. № 3. С. 134-149.
8. Кант І. Критика чистого розуму / Іммануїл Кант. ; пер. з нім. та примітки Ігоря Бурковського. К.: Юніверс, 2000. 500с.
9. Кримський С. Під сигнатурою Софії / Сергій Кримський. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 367 с.
10. Кримський С. Запити філософських смислів. К. : Вид. ПАРАПАН, 2003. 240 с.
11. Людина в сучасному світі : колективна монографія : в трьох книгах / за загальною редакцією В.П. Мельника. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 3 кн.

12. Нідельман Я. Серце філософії / пер. з англ. Олега Кіндія. Львів: Літопис, 2000. 286 с.
13. Онтологія людини: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.В. Лях та ін. ; за редакцією В.В. Ляха, Л.І. Мозгового. Слов'янськ, 2004. 229 с.
14. Основи соціальної філософії: навчальний посібник / В.І. Воловик та ін. ; під заг. ред. В.І. Воловика. Запоріжжя: Просвіта, 2012. 319 с.
15. Попович М. Бути людиною. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 223 с.
16. Рьод В. Шлях філософії : XIX-XX століття : посібник / переклад з німецької М.Д. Култаєвої, В.І. Кебуладзе, В.М. Терлецького. Київ : Дух і літера, 2010. 366 с.
17. Сторожук С., Гоян І, Матвієнко І. Риторика софістів або «старі» методи вирішення «нових» світоглядних протистоянь. Актуальні проблеми філософії та соціології. № 28. 2021. С. 27-32. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/28_2021/7.pdf
18. Шевель І. Соціальне напруження, зумовлене соціальними змінами та соціальними реаліями, як фактор сьогодення Актуальні проблеми філософії та соціології. № 28. 2021. С. 46-50. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/28_2021/10.pdf
19. Штайн Е. Вступ до філософії / Пер. з нім. Ілони Терзової. Жовква: Місіонер, 2011. 202 с.

Інтернет-ресурси:

1. <http://www.nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського.
2. <https://pidruchniki.com/filosofiya/> - Філософія: навчальні матеріали онлайн.
3. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> – бібліотеки та інформаційні центри України (наук. Бібліотека ім. Вернадського).
4. <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-10.html> – Філософія – Політологія: Онлайн.
5. <https://www.filosof.com.ua/> - Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди.